

A. ÖMER TÜRKES

romanlar arasında

Bir kadının hayatı

İlk romanını 65 yaşında yayımlayan Sam Savage, 60 yaşında bir kadının hikâyesini anlattığı romanı 'Cam'da, insanın düşünce mekanizmasının işleyişini, düşüncenin doğasını, dil ile düşünce arasındaki farkı sergilemeye çalışıyor.

Ününü kitap kurdu bir farenin maceralarını anlattığı 'Firmin' romanına borçlu olan Sam Savage 'Cam'da yine ilginç bir karakterle çıkıyor karşımıza. Edna; yaşlı, yorgun, yalnız, yoksulluğun kıyısında duran bir kadın. Ne var ki zihni hâlâ çok parlak. Roman boyunca "kirliliğin ışığı doldurduğu bir odada hayatını daktilo ediyor". Yaptığı şey zihnini eşelemek aslında, bu dünyaya ve hayatına -varoluşuna- bir anlam aramak...

Sam Savage, 1940'ta Güney Carolina'da doğdu. 1968'de Yale Üniversitesi'nden mezun oldu, ardından Thomas Hobbes'un siyasal düşüncesi üzerine yazdığı teziyle aynı üniversiteden felsefe alanında doktora derecesi aldı. 1960'ların başlarında Reflections adlı bir edebiyat dergisinin editörlüğünü yaptı ve Sivil Haklar Mücadelesi'nde aktif olarak yer aldı. Akademik hayatı çok parlak olmakla birlikte üniversite kurumunun 'zihin için bir ölüm tuzağı' olduğu düşüncesini benimsemiş ve kariyerini sürdürmedi. Uzun yıllar Fransa'da yaşadı. Geriye -babaevine- döndüğünde hayatını kazanmak için bisiklet tamirciliği, marangozluk, yengeç avcılığı ve matbaacılık gibi işler yaptı. İlk romanı 'The Criminal Life of Effie O' (2005) yayımlandığında tam 65 yaşındaydı. 2006'da yayımlanan 'Firmin: Adventures of a Metropolitan Lowlife' (Firmin: Hümanist Entel Ser-seri) dünya çapında büyük ilgi gördü ve Sam Savage'a sadece yazarlık yaparak yaşama yoksulluğu sağladı. O günden bu yana 'The Cry of the Sloth' (2009), 'Cam' (2011), 'The Way of the Dog' (2013) ve 'It Will End with Us' (2014) romanlarını ve 'Zero Gravity' (2016) adlı şiir kitabını yayımladı.

KOMİK VE TRAJİK

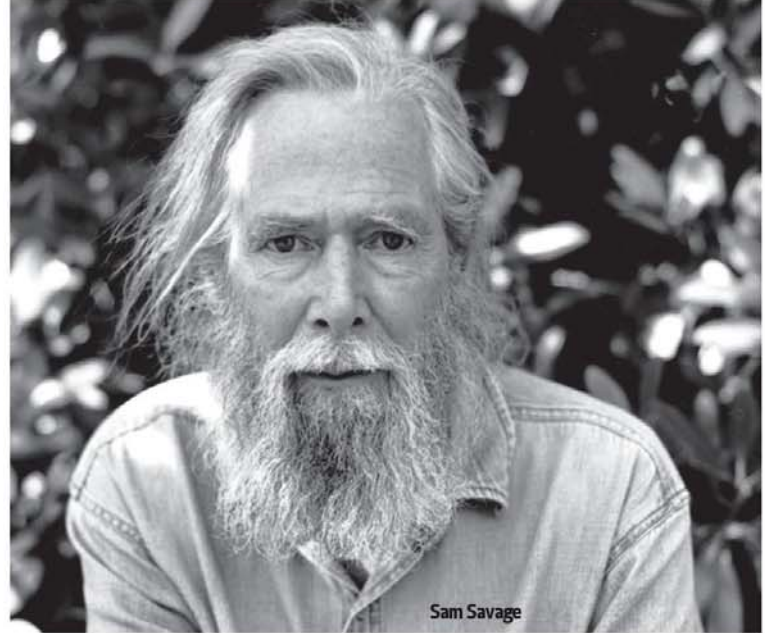
İşe gitmeyen, okumayan, yazmayan, televizyon izlemeyen, kimseyle görüşmeyen ve kimsesi olmayan 60'lı yaşların sonuna yaklaşmış bir kadının hayatını ilginç diye tarif etmek tuhaf gelebilir. Minimal bir hayat Edna'nın; "Kısa yürüyüşlere çıkıyor, biraz temizlik yapıyor, yiyecek bir şeyler hazırlıyor, öteberi almaya gidiyor, birkaç dakika pencereden bakıyor -bunca az şey birbirinin üzerine yığılıyor, yekûn tutuyor. 'Günü doldurmak zor değil ki, yapacak çok işim

olmasa bile zaten zaman çok hızlı akıyor, ondan. Günler göz açıp kapayıncaya kadar geçiyor' diyesim geliyor; sıkıcı günler bile yıldırım hızıyla geçiyor"...

Günler değil yıllar yıldırım gibi geçmiş. Bir zamanlar güzel olduğunu söyleyen Edna, şimdi aynaya baktığında "yaşı belli olmayan bir kadın görüyor, yaşlıca bir insan; kaç yaşında olduğu çok açık değil. Saçları az ve sahibi tarafından evde kesildiği çok açık. Kıvrımlı bir sırtı, omurgasının üst tarafında bir yumru var, kambur gibi değil ama belirgin bir çıkıntı. Trafik'in ve kompresörlerin gürültüsünü yüzünden sıcak günlerde bile sıklıkla kulaklık takıyor."

Anlaşılabileceği gibi dış dünyadan gelen uyarılardan rahatsızlık duyuyor Edna. Uzun yıllarını daktilosu başında geçirmiş, kendi yazdıkları yayımlanmayınca başkalarının yazdıklarını düzeltmeyi üstlenmiş. Ve bir gün çalışmaktan sıkıldığına karar verip kimseye tek bir söz etmeksizin iş yerini terk etmiş. Şimdi evinde daktilosunun başında geçmiş düşünmesinin nedeni, kocası Clarence'ın ilk yayıncısından aldığı bir mektup. Clarence'ın -kırkıncı yılı münasebetiyle tekrar basımı yapılacak- bir kitabına önzöz yazması istenmiş Edna'dan. Bu çağrıya aylarca yanıt vermemiş ama artık yazmak, yazarken de 'özlü ve kararlı' olmak niyetinde. Ne var ki aklına yüzlerce şey gelecek -düşünceler ve anılar- "kendi iradeleriyle zorla zihninden içeri girecekler, tam anlamıyla istila edecekler". Sonunda yazma süreci, kimi zaman olayların kimi zaman nesnelere yaratığı serbest çağrışımlar yoluyla sıklıkla yön değiştirerek, çocukluğundan gençliğine, evlilik yıllarından kocası tarafından terk edilmesine kadar geniş bir sürece yayılacak.

Acılı bir süreç bu. Edna'nın zihni sanki sadece acıları toplayan bir sünger. Karakteri ise çelişkili; sakin ve öfkeli, komik ve trajik... Kısacası böyle bir kafa ve ruh yapısıyla anlatılan Edna'ya pek de güvenemiyoruz. Bencil ve kompleksli bir kocanın hırslarına boyun eğmiş narin bir kurban mıydı Edna, yoksa kocasının hayatını kıskançlıkla cehenneme çeviren nevrotik bir kadın mı? Karar vermek güç. Bu nedenle boşlukları doldurmak, Edna'nın hayatını anlamlandırmak okuyucuya düşüyor.

Sam Savage

CAMKAFESTE YAŞAMAK

Sam Savage, mümkün olduğunca tarafsız bir gözle Edna'nın hayatına odaklanırken ortaya çıkartmak istediği gerçek kadının zalimliği ya da masumluluğu değil. Olayların doğrusal akışı ile de ilgilenmiyor. Savage'ın meselesi insanın düşünce mekanizmasının işleyişini, düşüncenin doğasını, dil ile düşünce arasındaki farkı sergilemeye çalışmak. Edna, anılarını bu farkın farkındalığıyla aktaracak;

"...düşünce yağınlarının arasında gezinemezsin; çünkü yağın yoktur aslında, düşünceler dipsiz bir çukurun içine düşer durur, deliğin içinden bir şey çıkarılabileceğini başarsan bile, onun uzun zamandır orada durup durmadığını, orada olmasının sadece hayal ürünü olup olmadığını, hatta onu, oradan çıkarmaya çalışırken icat edip etmediğini bilemezsin ki. Mesela ben Clarence'ı aslında ne kadar hatırladığımı merak ediyorum"...

Edna -herkes gibi- kendi hayatına bir roman belki de bir film gibi bakan bir insan. Geçmiş olduğu gibi değil, olup bitenleri eksiksiz değil, tersine yıllar içinde -sonradan- edinilmiş bilgiler, fikirler, imgeler, tasvirler aracılığıyla görsel bir senliğe çevirerek, aslında gerçekte olduğundan çok daha farklı bir biçimde hikâye ediyor. Bu dünyayı ve hayatını her seferinde yeniden anlamlandırmaya çalışan zihnin ürettiği bir hikâye... Ve aynı zamanda geçip giden hayatı, hayatın acımasızlığına, kaçınılmaz kaderin hızına, dışarısını görmeyen giderek zorlaştığı cam kafeslere mahkûm olmaya, yalnız-

lıkla kuşatılmışlığa dair bir hikâye... Edna'nın trajedisini işte bu gerçeğin farkında olmasından kaynaklanıyor; "Akşam yemeğinden sonra koltukta oturup ışığın ölmesini seyrettim. Sonra da karanlıkta oturdum ve sokağın solup giden seslerini dinledim. Ne kadar çok şeyi unuttuğumu düşündüm, geçmiş dediğimiz o devasa hurda ve çöp yığınundan ne kadar az şeyi taşımaya başarılabildiğimi, bildiğim şeylerin ve tanıdığım insanların ne kadar azını hatırladığımı, çoğunun iz bırakmadan nasıl da çekip gittiğini düşündüm. Elbette iz bırakmadan giden şeyleri ve insanları gerçekten düşünmem mümkün değil. Onları düşündüğümü söyleyebilirim ama aslında sadece 'unuttuğum insanlar ve şeyler' sözlerini düşünüyorum olorum. Sözcükler oradadır, yitip giden insanların ve şeylerin vekili gibidir onlar, bir daha gelip oturmayacak insanlar için tutulan sandalyeler gibi. Bazı şeylerin ya da insanların ismi akılda kalmıştır, ama o kadar işte; bir fotoğrafta şapkası dışındaki görüntüsü silikleşen biri gibi"...

'Cam', kişiliğin tuhaflıkları ve derinlikleri üzerine ilgi çekici, felsefi derinliği olan zarif bir roman.

CAM
Sam Savage
Çeviren: Devrim Deniz Cavus
YKY, 2017
160 sayfa, 15 TL